

ВІД ТВОРЧОСТІ ПЕДАГОГА – ДО ТВОРЧОСТІ СТУДЕНТА

Тетяна Круміна,

викладач-методист Полтавського коледжу харчових технологій Національного університету харчових технологій

Думаю, сьогодні головним у роботі викладача середнього спеціального навчального закладу повинно бути намагання допомогти своєму вихованцю стати людиною-творцем. Перший ступінь творчості – це самостійність. Безпорадна людина ні на що не здатна. Але що ми розуміємо під самостійністю? Фундаментом її, звичайно, є знання і вміння. Але рівень знань у людини – різний, а значить, і рівень самостійності – теж. Аналогічно можна сказати і про вміння.

Знання – це грамотність, але, природно, не тільки граматична, але й гігієнічна, естетична, технічна та інші. Все це закладається ще у школі, але, оскільки діти засвоюють знання по-різному, то виходить, що для одних – мінімум, для інших – максимум. Аналогічна картина і з фізичними, розумовими, технологічними та іншими вміннями. Їх рівень у школярів далеко не однаковий.

Таким чином, ми, викладачі коледжів та ліцеїв, отримуємо вчорашніх школярів з найрізноманітнішими рівнями сформованості самостійності. До цього додається невпевненість, пригніченість, тобто комплекс неповноцінності. Адже до коледжів ідуть далеко не найуспішніші учні після закінчення дев'ятих класів. Саме тому, на мій погляд, першочерговим завданням для нас є підняти рівень самостійності, зробити цей ступінь вищим, щоб простіше було перейти на наступний, наближений до творчості.

Припустимо, що за допо-

Високий професіоналізм – це перевтілена у професію творчість.

могою цілої системи методів ми досягли того, що студенти вже навчилися переказувати прочитане стисло і своїми словами, виділяти головне і суттєве; назвати те, що бачать, у статті і у русі; проаналізувати побачене, уявити процес від початку до кінця і розповісти про це зрозуміло, чітко, грамотно; розглянути трудову дію і розкласти її на рухи, називаючи їх, тощо. Одним словом, ми, начебто, досягли самостійності. Але це поки – рівень ремісничий, а нам необхідно розвинути самостійність до творчості. Майбутній спеціаліст-ремісник ні нас, ані суспільство, природно, задовольнити не може.

Якими ж є шляхи до творчості? Я уявляю собі два паралельних: творчість у виготовленні виробів, продуктів з різноманітних матеріалів і творчість у відтворенні заняття, урокотворчість.

Кожен творець – письменник, художник, композитор, який створює свій шедевр, думає про форму, зміст (вступна частина, зав'язка, кульмінація, розв'язка тощо), визначає героїв, їх шляхи до мети. От і я думаю: а чому б заняття також не перетворити на закінчений витвір мистецтва. І я хочу довести, що така точка зору має право на існування.

Заняття, від початку і до кінця, – процес творчий. Він зароджується у голові викладача, записаний у вигляді

плану, і його треба відтворити (в певний момент підвищити тон, десь зробити паузу, ще десь пожартувати, а десь зазверти, десь зробити рух, демонстрацію). Тобто викладач – це і письменник, і режисер, і актор одночасно.

Саме таке нелегке завдання повинен вирішити педагог, при чому разом зі студентами. Вирішувати, доводячи правомірність своїх дій, залучаючи вихованців до таїнства постановки заняття-спектаклю.

Я працюю викладачем спеціальних технологій виробництва м'ясних продуктів. На лабораторних або практичних заняттях студенти вивчають роботу конкретного обладнання, аналізують визначений технологічний процес в умовах виробництва, розв'язують ситуаційні задачі. В кінці заняття кожен студент повинен зробити власні висновки: не тільки виявити недоліки, а і запропонувати способи їх усунення, назвати причини відхилень та своє бачення подолання цих недоліків.

Що ж сприяє розвитку творчості? Хочу поділитися власним досвідом, навівши кілька підходів, які я використовую.

Організую самостійне вивчення технологічної інструкції, яке закінчується складанням технологічної карти і плану вивчення технологічного процесу. При цьому студенти вивчають технологію з

конспекту, обираючи знання, необхідні для лабораторної роботи, та ключові режими виробництва, які порівнюють з теоретичними на підприємстві. Це дозволяє визначити мету заняття.

Питання, що виникають у процесі такої роботи, активно обговорюються. Кожен студент намагається обґрунтувати свою точку зору. Найкращі варіанти перевіряються під час відвідування виробничих цехів, по ходу виконання роботи вносяться відповідні корективи.

Після завершення практичної (лабораторної) роботи ми робимо висновки про те, що вдалось, чого не помітили (з технологічного, технічного, гігієнічного, естетичного боків), яке обладнання найкраще використовувати, які процеси можна механізувати, режими – оптимізувати; які відеоматеріали, моделі та унаочнення використати; якими способами і методами найкраще скористатись на різних етапах виробничого процесу. Нарешті, необхідно довести, чому вибраний студентом варіант методично і технологічно правильний.

Заняття можливо побудувати так: дати можливість студентам попрацювати з технологічними інструкціями, взятими з виробництва, з повною інформацією про технологічний процес. У кінці заняття, після завершення практичної (лабораторної) роботи, провести її захист. Студенти повинні обґрунтувати внесені ними зміни, при цьому зробити це необхідно з використанням знань з кількох дисциплін – технології, обладнання, охорони праці, психології, безпеки життєдіяльності тощо.

При цьому дуже важливо не тільки заслухати звіт про виконану роботу, але і змусити студента обґрунтувати своє рішення: чим саме воно підкріплене, які наслідки можуть викликати порушення технологічних процесів? У таких випадках студенти, виконуючи роботу, вже передбачають все, що їм необхідно буде зробити на наступному

занятті.

Як уже зазначалось, перше враження про технологію виготовлення м'ясних продуктів складається на підставі візуального аналізу унаочнень, відеоматеріалів, уточняється у процесі практичної роботи в умовах виробництва, використання довідкової і спеціальної літератури, власного досвіду. Все це дає змогу самостійно, з елементами творчості, підготуватись до ведення того чи іншого технологічного процесу, його особливостей, з виготовленням продукції високої якості.

Тепер мова піде про ближню і дальню перспективу. Спочатку звернемось до використання дальньої. На першому занятті на початку семестру я пропоную студентам ознайомитись із завданням курсу вивчення дисципліни, графіком проведення лабораторних і практичних занять, атестаційних модулів, підведенням підсумків.

Уже тут, у цьому місці, зароджується творчість. Вона починається з цікавості до обраної професії, важливості технічної спеціальності, вміння виконувати роботу своїми руками, поваги до людини праці.

Якщо студенти зможуть усвідомити ці прості істини, то творчий підхід до вивчення дисципліни тільки виграє.

А ось – приклад ближньої перспективи. У кінці кожної лабораторної (практичної) роботи розповідаю, яка робота буде наступною, обов'язково аналізую роботи попередників. Студенти слухають, порівнюють, оцінюють, і чимало з них з цікавістю, творчо підходять до вивчення дисципліни, пропонують підкріплювати свої виступи відеоматеріалами, комп'ютерною графікою. І це – своєрідна передумова проведення наступного заняття.

Звісно, називати свої заняття творчим успіхом буде перебільшенням. Але мета зробити їх такими у мене є. Як і бажання органічно залучити студентів до «спектаклю». Після заняття я бачу необхідність його аналізу,

причому досить прискіпливого. Я вивчаю кожен елемент, відзначаю моменти незадоволення собою.

Творчість неможлива, коли студенти вбачають у викладачеві диктатора, якому необхідно підкорятись. Тільки вільна особистість здатна творити. Нерідко на заняттях я створюю ситуації, коли, начебто, сама не знаю точної відповіді на поставлене запитання. Тоді ми разом шукаємо вихід, хоча я контролюю цей спільний пошук.

Для творчого процесу дуже важлива мета. У зв'язку з цим, згадується думка В. Сухомлинського. У нього у розкладі занять не було дисципліни «Праця», а була «Улюблена праця». Так і я намагаюсь на заняттях викладати «Улюблену дисципліну». І, як тільки починається «аритмія», ми відразу вияснюємо, у чому її причина. Наші випускники повинні знати, чому саме якісні продукти харчування, виготовлені правильно, є запорукою здоров'я людини. Розуміти, що здорову ауру української нації формують здорова, екологічно чиста їжа, здоровий генофонд, уміння плекати нове, здорове покоління у національних традиціях.

Хіба це не мета, задля якої необхідно творити заняття? Коли я веду розмову зі студентами про працю і її найвищий прояв – творчість, я розповідаю їм притчу: на видобуванні кам'яної руди працювали троє працівників. Коли одного з них спитали: «Що ти робиш?», він відповів: «Змусили, то й працюю!». Запитали іншого, а той каже: «Заробляю гроші». Третій же на запитання відповів: «Я будую храм!». Тому дуже важливо, щоб наші вихованці на заняттях «будували храми».

Чи можливо спланувати творчість? Сумнівно. Проте не викликає сумніву єдине – для творчості необхідні знання, вміння, зацікавленість, чітке усвідомлення кінцевої мети (для чого творити?), потреба у красі, високий професіоналізм. І про це нам, викладачам, варто пам'ятати завжди.